

Mgr. PETR HAVRÁNEK SEDMDESÁTILETÝ

Jiří Adamovič

Geologický ústav Akademie věd České republiky, Praha; adamovic@gli.cas.cz

Petr Havránek se narodil 4. října 1953 v Liberci, v Jablonném v Podještědí byl po svém narození pokřtěn v kapli tehdejší porodnice a považuje se za místního rodáka. Dětství prožil u příbuzných ve Světlé pod Luží a v Jablonném. Později žil s rodiči ve Varnsdorfu, do míst dětství se však neustále vracel a nakonec se v Jablonném usadil natrvalo.

Jablonné i Světlá nabízely dost prostoru pro klukovské zájmy a zejména podzemí bylo přitažlivým cílem výprav za dobrodružstvím. Nejbližší podzemí bylo tak blízko, že tomu nešlo odolat. Štola sloužící jako přiváděč vody do mlýna byla ve Světlé jen 50 metrů za domem. Později přibýly dobrodružné výpravy do podzemí u Lemberku. A tak první placenou aktivitou ještě v letech studia na gymnáziu v Rumburku nebyla brigáda v továrně, ale průvodcovství v kostele a katakombách chrámu sv. Vavřince v Jablonném. To nebylo zrovna nejlepším doporučením pro další studium, a tak po maturitě začal pracovat v Okresním vlastivědném muzeu v České Lípě. Krátkou muzejní praxi přerušila vojenská služba. Vojenská kariéra byla také kratší, přišla totiž spása v podobě náborové akce uranových dolů. Tak byla vojenská služba zkrácena výměnou za závazek pracovat v Geologickém průzkumu, závod V., Hamr na Jezeře.

Obr. 1. Petr Havránek před vstupem do dolu v Jiřetíně pod Jedlovou na snímku z doby, kdy tam působil jako závodník (foto M. Plekanec 2004).



Po vypršení závazku našel Petr práci na Správě CHKO Lužické hory, které byly zrovna vyhlášeny jako chráněná krajinná oblast. To už studoval geologii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy díky doporučení Geologického průzkumu. Studium ukončil v roce 1982 diplomovou prací zaměřenou, jak jinak, na geologii Lužických hor. Po ukončení studia pracoval přímo na Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody, pod které jednotlivé správy CHKO patřily. Práce geologa na tomto středisku se výborně prolínala s „podzemní“ činností, a tak bylo možné např. v pracovní době odкрыt zasutou štolu Sv. Kryštofa v Jiřetíně pod Jedlovou, což předznamenalo začátek aktivit, které vyvrcholily zpřístupněním tamní štoly Sv. Jana Evangelisty pro veřejnost. V té době byla založena Česká speleologická společnost a Petr se podílel na vzniku třetí regionální skupiny ZO 4-03 Labské pískovce. Společenskou aktivitou byla funkce kronikáře obce Krompach. Tato nevědecká úloha po roce skončila jednak výhradami zastupitelstva obce k obsahu zápisu, jednak připojením Krompachu ke střediskové obci Mařenice. Po skončení studia přišla další nabídka od „uraňáků“, zase do závodu V., tentokrát již v Rynolticích pod hlavičkou Uranový průzkum, koncernový podnik. Tam Petr Havránek působil jako geofyzik karotáže vrtů, po útlumu uranové činnosti na začátku 90. let jako geolog radonového průzkumu. Po další transformaci Uranového průzkumu, tentokrát již GESTY, a. s., si Petr našel místo na referátu životního prostředí Okresního úřadu Česká Lípa a jako vedoucí referátu se dočkal i zrušení okresních úřadů. Následovala krátká zaměstnání na Krajském úřadu Libereckého kraje a Magistrátu města Liberec a pracovní kariéra vrcholí na Ministerstvu průmyslu a obchodu v odboru hornictví.

Do povědomí čtenářů Bezdězu vstoupil Petr Havránek články ve čtvrtém čísle sborníku věnovaném 20. výročí vyhlášení CHKO Lužické hory. Stať o dobývání železných rud u Mařenic byla první ze série článků popisujících dosud neznámé lokality těžby v českolipské části Lužických hor. Nejvýznamnějším objevem byl nález zasutého portálu štoly na Falkenburku u Petrovic, popsáný v zatím posledním článku této série. Štolu jako jednu z mála lokalit boleslavského kraje popsal v 18. století totiž sám královský horní rada, profesor báňské akademie J. T. A. Peithner z Lichtenfelsu, pověřený nejvyšším dozorem nad všemi doly monarchie.



Obr. 2. Geolog Petr Havránek při terénním výzkumu (foto J. Adamovič).

Vedlejším, ale vítaným výsledkem vyhledávání nepopsaných lokalit těžby železných rud v Lužických horách bylo mapování stanovišť milířů v Horní Světlé, ve spolupráci s ing. Hromkem bylo označeno a registrováno přes 100 stanovišť. Zajímavějším počinem bylo nalezení několika lesních skláren, od středověkých na k. ú. Dolní Světlá a Rousínov, přes renesanční až po barokní. Nejvýznamnější bylo nalezení stanoviště krompašské hutě Schürerů z Waldheimu, dlouho hledané odborníky i amatéry.

Stranou nezůstal ani zájem o vápenné pece, skalní mísy v Lužických horách, žilné vulkanity, pískovcové sloupky, kterým přisoudil vulkanotektonický původ, a samozřejmě prokřemenění a proželeznění pískovců. Tomu věnoval kapitolu v publikaci o železovicích, jeho fotografie k tomuto tématu i k formám prokřemenění jsou i v atlase pískovcových skalních měst. Zkušenosti geologa, jeskyňáře a montanisty uplatnil při druhém vydání knihy Podzemí Šluknovska a Lužických hor.

Diplomová práce o lužickém zlomu předznamenala i dlouhodobý zájem o přesnější lokalizaci jeho průběhu, zejména v oblasti Lužského hřbetu u Dolního Podluží. Nové poznatky o výskytu permských hornin publikoval v knize o lužickém zlomu, kde odborníci poprvé shrnuli veškeré vědomosti o tomto významném geologickém fenoménu. Následně provedený vrt potvrdil jím předpokládanou geologickou situaci. Příprava kapitoly o rudním potenciálu pro knihu o geologii Českosaského Švýcarska vedla k lokalizaci dosud nepopsaných dobývek v blízkosti lužického zlomu v údolí Eisengraben u osady Kopec (Brtníky), ale i k objevu železnorudných dobývek Raum u Tisé, kdysi zásobujících hamry v Ostrově a Martiněvsi. Věnoval se i dávno zapomenuté těžbě zlata ve šluknovském výběžku, v okolí Lobendavy popsal dosud neznámá rýžoviště, podílel se na obnově Köglerovy naučné stezky podél lužického zlomu.

Petr působí od roku 2004 ve funkci závodního přístupného dolu v Jiřetíně pod Jedlovou, tím se v podstatě vrátil ke svým montanistickým začátkům. Obec Jiřetín důl provozuje, ale Petr zodpovídá za bezpečnost provozu turisticky oblíbeného cíle. Není

to vůbec oddechová činnost pro důchodce. Nejde jen o papírové formality: bezpečnost provozu vyžaduje i fyzicky náročné zmáhací práce s pomocí báňské záchranné služby. Ve „svém“ dole si stříhl i filmovou roli, hrál sám sebe v epizodě Mezi peklem a nebem seriálu Záhady Toma Wizarada.

Významu v poslední době nabývá i Petrova aktivita v registraci a predikci skalních říčních v pískovcovém reliéfu Lvové, Světlé pod Luží a Lindavy. Soudě podle vysokého počtu dní strávených geologickým a montanistickým výzkumem v terénu i podle nekončícího seznamu publikovaných článků se zdá, že objevování tajemství Lužických hor našeho jubilanta pořád baví. Popřejme mu tedy na této cestě hodně dalších úspěchů. Zdař Bůh!

BIBLIOGRAFIE PRACÍ PETRA HAVRÁNKY ZA LÉTA 1982–2021

Články v časopisech a periodikách

- Havránek P. 1982a: Dutý kámen. Nové poznatky z geologie CHPV a okolí. *Památky a příroda* 1: 59–60.
- Havránek P. 1982b: Chráněná krajinná oblast Lužické hory. *Památky a příroda* 4: 235–242.
- Havránek P. 1996a: Dobývání železných rud v okolí Mařenic. *Bezděz* 4: 153–162.
- Havránek P. 1996b: Geologie Lužických hor. *Bezděz* 4: 97–114.
- Havránek P. 1997: Štola Lemberk. *Jizerské a Lužické hory*, 2, 5: 36.
- Havránek P. 1998: Skalní brána. *Bezděz* 7, Česká Lípa: 225–227.
- Havránek P. 1999: Dobývání železných rud u Janovic v Podještědí. *Bezděz* 8: 297–304.
- Brzák P., Fabiánek O. & Havránek P. 2000: Jeskyně na Milštejně. *Bezděz* 9: 253–268.
- Havránek P. 2000: Dobývání železných rud u Valtinova a Kunratic. *Bezděz* 9: 447–455.
- Havránek P. 2001: Jeskyně Okno v Lužických horách. *Bezděz* 10: 401–404.
- Plekanec M., Havránek P. & Štika, J. 2001: Nové poznatky o dobývání a zpracování železných rud v Lužických horách. *Bezděz* 10: 119–148.
- Kühn P., Havránek P. & Adamovič, J. 2001: Geologische Aspekte des Eisenerz-Bergbaus in den Sandsteinen der Lausitzer Kreide. *Geologica Saxonica – Abh. Mus. Miner. Geol. Dresden*, 46/47: 125–137.
- Havránek P. 2002: Milíře v Horní Světlé. *Bezděz* 11: 275–281.
- Havránek P. 2003: Atraktivní železovce. *Bezděz* 12: 433–440.
- Havránek P. & Plekanec M. 2003: Nové pece u Milštejna. *Bezděz* 12: 405–408.
- Havránek P. 2004: Nový pohled na původ voštín v psamitech české křídové pánve. *Zprávy o geologických výzkumech v roce 2003*: 24.
- Havránek P., Smejkal L. & Sovadina M. 2004: K sedmdesátým pátým narozeninám RNDr. Petra Kühna, CSc. *Bezděz* 13: 329–341.
- Plekanec M. & Havránek P. 2004: Milíře na Weberbergu a v Milířské dolině. *Bezděz* 13: 283–288.
- Havránek P. & Adamovič J. 2005: Prokřemenění pískovců na Milštejně v Lužických horách. *Bezděz* 14: 133–162.
- Havránek P. 2006: Skalní mísy v Lužických horách. *Bezděz* 15: 177–182.
- Havránek P. 2007a: Pivovarské sklepy v Mimoní. *Bezděz* 16: 259–265.
- Havránek P. 2007b: Skalní reliéfy u Mařenic. *Bezděz* 16: 267–274.
- Havránek P. 2008: Prokřemenění pískovců Lužského hřbetu. *Bezděz* 17: 299–306.
- Havránek, P. & Smejkal, L. (2009): K 80. narozeninám RNDr. Petra Kühna, CSc. *Bezděz* 18: 335–337.
- Havránek P. 2010: Skalní říčení na Juliovce. *Bezděz* 19: 207–213.
- Havránek P. 2014: Historická těžba zlata v Lobendavě. *Mandava* 2014: 98–103.
- Havránek P. & Sovadina M. 2014: RNDr. Petr Kühn, CSc. pětadesátiletý. *Bezděz* 23: 331–332.
- Havránek P. 2018: Dobývání železných rud u Jablonného v Podještědí. *Bezděz* 27: 299–306.
- Havránek P. 2020: Peřeje na Hamerském potoku. *Bezděz* 29: 255–264.
- Havránek P. 2021a: Již přes rok... Miroslav Plekanec (1943–2020). *Mandava* 2021: 166.
- Havránek P. 2021b: Kamenná slunce. *Bezděz* 30: 357–360.
- Havránek P. 2021c: Miroslav Plekanec 1943–2020. *Bezděz* 30: 393–398.
- Havránek P. 2021d: Skalní říčení v Lindavě. *Bezděz* 30: 361–364.

Konferenční abstrakty a proceedingsy

- Kühn P., Havránek P. & Adamovič J. 2000: Geologische Aspekte des Eisenerz-Bergbaus in den Sandsteinen der Lausitzer Kreide. *Schr. Staatl. Mus. Miner. Geol. Dresden*, 11: 86.
- Havránek P. 2002: Historické mapování. In *Krajina od poznání k integraci*, MŽP, Praha: 37.
- Adamovič J. & Havránek P. 2004a: Siliceous karst forms in the Lužické hory Mts., northern Bohemia. 8th International Symposium on Pseudokarst, 26–29 May 2004, Teplý Vrch – Slovakia. Abstracts of papers, Rimavská Sobota: 17–18.
- Adamovič J. & Havránek P. 2004b: Siliceous karst forms in the Lužické hory Mts., northern Bohemia. In Gaál L. (ed.), *Proceedings of the 8th International Symposium on Pseudokarst, Teplý Vrch – Slovakia*, 94. Slovak Cave Administration, Liptovský Mikuláš.

Knihy a kapitoly v knihách

- Havránek P. 2002: Lužické hory. In: Adamovič J. & Cílek V. (eds.) *Katalog vybraných významných geologických lokalit pískovcových oblastí. Železovce české křídové pánve*. – Knihovna České speleologické společnosti, 38, 56–72. Zlatý kůň, Praha. ISBN 80-85304-76-7
- Brzák P., Fabiánek O. & Havránek P. 2007: *Podzemí Šluknovska a Lužických hor*. ZO ČSOP Netopýr Varnsdorf, 302 pp., Varnsdorf. ISBN 978-80-254-0668-7
- Adamovič J., Migon P., Gotab Z., Kopecký J., Jenka O., Mertlík J., Peša V., Havránek P., Kukla J. & Komaško A. 2013: 16th International Congress of Speleology, July 21–28, 2013, Brno. *Sandstone caves and rock cities of Bohemia*. Czech Speleological Society, 56 pp., Praha. ISBN 978-80-87857-11-3
- Adamovič J., Coubal M., Ulrych J. & Havránek P. 2018: Pestrý svět geologie – exkurzní průvodce podél lužického zlomu. In: Coubal M., Adamovič J. & Štátný M. eds.: *Lužický zlom – hranice mezi dvěma světy*. Novela Bohemica, s. 201–227. Praha. ISBN 978-80-87683-87-3
- Havránek P. 2018: Zrudnění pásma lužického zlomu a stopy po staré těžbě. In: Coubal M., Adamovič J. & Štátný M. eds.: *Lužický zlom – hranice mezi dvěma světy*. Novela Bohemica, 153–163. Praha. ISBN 978-80-87683-87-3
- Havránek P. & Cílek V. 2018: Uran – dar, nebo hrozba? In: Coubal M., Adamovič J. & Štátný M. eds.: *Lužický zlom – hranice mezi dvěma světy*. Novela Bohemica, s. 163–167. Praha. ISBN 98-80-87683-87-3
- Havránek P. 2020: Další rudní a nerudní bohatství. In: Vařilová Z. ed.: *Geologie Českosaského Švýcarska*. Správa Národního parku České Švýcarsko, Muzeum města Ústí nad Labem a Ústecký kraj, s. 454–459. Ústí nad Labem. ISBN 978-80-87620-20-5
- Havránek P. & Belisová N. 2020: Železná ruda. In: Vařilová Z. ed.: *Geologie Českosaského Švýcarska*. Správa Národního parku České Švýcarsko, Muzeum města Ústí nad Labem a Ústecký kraj, s. 422–453. Ústí nad Labem. ISBN 978-80-87620-20-5

Mapy a prospekty

- Honcú M., Smejkal L., Vitáček Z., Havránek P. & Gelnar M. 1998: CHKO Lužické hory 1:75 000. Geodézie ČS, Česká Lípa.
- Valečka J., Havránek P., Fediuk F. & Opletal, M. 2005: Lužické hory. Geologie chráněných krajinných oblastí České republiky. Česká geologická služba, Praha.

Nepublikované práce

- Havránek P. 1980: *Chráněný přírodní útvar Dutý kámen a jeho geneze*. Studentská vědecká odborná činnost. Univerzita Karlova v Praze, 7 s.
- Havránek P. 1982: *Geologické poměry podél lužického zlomu v úseku Hrádek nad Nisou – Křížany*. MSc., diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, 69 s.

Elektronická média

- Databáze skalního řízení v pískovcích, <https://rockfall.gli.cas.cz>, hesla LL_D001 Krompach – Malá strana, LR_D001 Lemberk – Černé jezírko, LV_A002 Lindava – jeskyně/náhon, LV_D001 Lindava – šachta, LV_D002 Svitava – Skalní kaple zatáčka.

ABBILDUNGEN

Abb. 1. Petr Havránek vor dem Eingang in die Grube in Jiřetín pod Jedlovou in der Zeit, als er dort als Bergwerkleiter wirkte (Foto M. Plekanec 2004).

Abb. 2. Geologe Petr Havránek während der Feldforschung (Foto J. Adamovič).